

idea that communication is crucial and always possible, even with conflicting epistemologies – something that was crucial for the city that he was active in. _____

Aleksandra (Ola) Hnatiuk
(Warsaw University)

Lviv medical community in 1930s: between hope and challenge

During the interwar period, the Lviv medical community gathered in Lviv's Physician Chamber (founded in 1921, but with origins in the 1890s). Membership in the Chamber was obligatory for all physicians; therefore, the lists of its members are an important source not only for biographers, but also for scholars interested in the history of medical communities. These lists also offer an insight into the national diversity of the Lviv medical community. Polish scholars who are interested in Lviv's medical school usually focus their attention on the Polish community gathered at the Medical Faculty of Jan Kazimierz University, underlining: (1) the uniqueness of this milieu, mostly transferred to Wrocław after WWII; (2) its strong patriotic traditions; (3) sufferings of Polish physicians during WWII. However, most physicians in Lviv were Jews. Even in the case of Ludwik Fleck his Jewish roots are less important for Polish scholars than Fleck's involvement in the Polish School of Philosophy and Mathematics.

paradygmatów. Fleck natomiast podkreślał, że komunikacja jest ważna i zawsze możliwa, nawet przy epistemologicznych różnicach – co było także niezmiernie istotne dla miasta w którym żył. _____

Alexandra (Ola) Hnatiuk
(Uniwersytet Warszawski)

Lwowskie środowisko medyczne lat trzydziestych XX wieku: nadzieje i wyzwania

W okresie międzywojennym środowisko lekarskie Lwowa zgromadzone było w Lwowskiej Izbie Lekarskiej (powołanej urzędowo w 1921 roku, ale korzeniami sięgającej lat 90 XIX wieku). Członkostwo w Izbie było obligatoryjne dla wszystkich wykonujących swój zawód lekarzy, dlatego też lista członków Izby stanowi znakomite źródło nie tylko dla biografów tych najbardziej znanych postaci, ale też dla historyków medycyny. Polscy naukowcy zazwyczaj interesują się lekarzami – Polakami, związanymi przede wszystkim z Wydziałem Lekarskim Uniwersytetu Jana Kazimierza, skupiając się (1) na niezwykłości tego środowiska, po II wojnie światowej przymusowo wysiedlonego ze Lwowa (głównie do Wrocławia), (2) patriotycznych tradycjach, (3) martyrologii. Zapominają jednak przy tym, że większość wśród lwowskich lekarzy stanowili Żydzi. Nawet gdy mowa o Ludwiku Flecku, mniej ważne okazuje się jego żydowskie pochodzenie, niż jego związki z Lwowską Szkołą Filozoficzną i Lwowską Szkołą Matematyczną.

Ukrainians were a minority in Lviv during this period and so were Ukrainian physicians. In fact, Ukrainians were under-represented in Lviv's medical community. The representation of Lviv's Physician Chamber reflects relations between nationalities in Lviv as well as in Eastern Galicia – the council was made up mostly of Polish members as was the Medical Faculty at the Lviv Jan Kazimierz University (JKU).

The 1930s, after the Great Depression, was a highly turbulent period in Poland and in Lviv. It was the period of the introduction of the infamous *ghetto benches* (*getto ławkowe*) at Polish universities. At that time most of the Jewish physicians and scholars were removed from their positions at JKU (as was the case with Ludwik Fleck). Their activity was limited to private medical practice, especially private laboratories. Some Polish physicians supported them, recommended their laboratories to patients. According to the postwar memoirs of Irena Lille (born Fryderyka Tenennbaum), Ludwik Fleck's colleague from Lviv, they both returned to the Clinic only under Soviet rule, in late September 1939.

However, one can observe the intensity of intellectual prospecting and scientific studies in Lviv during the 1930s. My hypothesis is that the relegation of Jewish scholars as well as the obstacles and obstruction faced by Ukrainian scholars caused the reaction. It was self-organization, in the cases of both Ukrainians and Jews, and also intensified efforts in science (mostly the case of Jewish scholars). Both were interrupted by the beginning of WWII and the arrival of Soviet troops.

Ukraińcy stanowili w tym okresie we Lwowie mniejszość, podobnie jak lekarze ukraińskiego pochodzenia. Skład Lwowskiej Izby Lekarskiej dobrze odzwierciedla relacje między poszczególnymi narodowościami zamieszkującymi Lwów oraz Galicję Wschodnią. Rada Izby zdominowana była przez Polaków, podobnie jak Wydział Lekarski UJK.

Wielki Kryzys był jedną z przyczyn, dla których Polska weszła w latach 1930 w okres turbulencji. Na uniwersytetach, w tym także we Lwowie, wprowadzono niesławnej pamięci *getto ławkowe*. Niezbyt liczni lekarze żydowskiego pochodzenia na UJK zmuszeni zostali do rezygnacji z pracy (stało się to udziałem również Ludwika Flecka). Ich działalność ograniczyła się do prywatnej praktyki medycznej, w szczególności także prywatnych laboratoriów. Część polskich kolegów wpierała ich, wysyłając do nich swoich pacjentów. Powojenne wspomnienia mikrobiologa Ireny Lille (ur. Fryderyka Tanennbaum), koleżanki Ludwika Flecka ze Lwowa, mogli wrócić do pracy w Klinice Dzięcięcej prof. Franciszka Goera dopiero po zajęciu Lwowa przez Sowieców, pod koniec września 1939 r.

Mimo to można mówić o niezwykle intensywnym życiu intelektualnym Lwowa lat 1930. Przypuszczam, że zwolnienie z pracy żydowskich lekarzy i mikrobiologów, podobnie jak obstrukcja, z jaką spotykali się ukraińscy naukowcy ze strony władz i środowiska akademickiego, wywołała reakcję sprzeciwu. Była to samoorganizacja, w obu przypadkach, Ukraińców i Żydów, jak też zdwojony wysiłek badawczy (w przypadku uczonych z żydowskimi korzeniami). Wszystko to jednak przerwane zostało wraz z początkiem II wojny światowej i wkroczeniem Armii Czerwonej.

Oboje wyżej wymienieni mikrobiolodzy, Lille i Fleck, w latach 1930 prowadzili

Both above mentioned scholars, Lille and Fleck, conducted experiments and published results in Polish and foreign medical journals. Lille's work with Ukrainian physician and microbiologist, Maxim Muzyka was published in the mid-1930s. They had promising results in blood work, which was recognized abroad. Ludwik Fleck collaborated with the famous mathematician Hugo Steinhaus, studying leucocytes. At the same time, Steinhaus's daughter, Lidia, went abroad, because she had no chance to study in Lviv. Despite the circumstances, they hoped they could work and achieve results.

Ukrainian professors were not allowed to be a part of the university community during the entire interwar period. Until 1923 there was no possibility for male Ukrainians to study at the university if they were not soldiers of the Polish army. During 1919–1923 the Ukrainian intelligentsia founded an underground university, not only with humanities departments, but also with a medical department. The dean of the medical department, Dr. Marian Panchyshyn, had his own medical practice and was a well-known physician. Classes and laboratories were held in Panchyshyn's villa. His colleagues, including Dr. Maxim Muzyka, helped with practical seminars. But Polish police still persecuted them, arresting students and lecturers. The situation changed only in the mid-1920s, but Jan Kazimierz University was closed for all of Ukrainian physicians, former army doctors. Unfortunately, we have no history of the university during the interwar period that looks at these issues. The rich and well-preserved university archive is still waiting for a scholar who would be able to study *sine ira et studio* the history of the Lviv interwar academic milieu.

badania w dziedzinie hematologii, która wówczas dopiero się rozwijała, publikowali zarówno w pismach polskich, jak i zagranicznych. Lille opublikowała swoją pierwszą pracę wraz z Maksymem Muzyką, ukraińskim lekarzem i mikrobiologiem. Mieli znaczące osiągnięcia, byli znani również zagranicą. Ludwik Fleck współpracował ze znanym matematykiem Hugonem Steinhausem w badaniach nad leukocytami. W tym samym czasie córka Steinhaus, Lidia, wyjechała na studia zagranicę, bo nie miała perspektyw we Lwowie. Mimo wszystko jednak lwowscy uczeni pracowali i osiągnęli znaczące wyniki.

W tym czasie ukraińska profesura nie została dopuszczona do stanowisk akademickich. Do 1923 roku ukraińscy studenci nie mogli podejmować studio na Uniwersytecie Jana Kazimierza, jeśli nie służyli w polskim wojsku (Legionach czy Armii Hallera). W latach 1919–1923 ukraińska inteligencja stworzyła podziemny uniwersytet, nie tylko w wydziale humanistycznym, ale też lekarskim. Dziekan dr Marian Panczyszyn prowadził prywatną praktykę i cieszył się wielkim autorytetem. Wykłady i ćwiczenia odbywały się w jego willi. Jego koledzy, w tym także Maksym Muzyka, pomagali w prowadzeniu ćwiczeń. Jednak policja polska stale prześladowała swoimi wizytami, zatrzymaniami oraz przesłuchaniami i studentów, i wykładowców. Sytuacja zmieniła się dopiero w połowie lat 1920, ale Uniwersytet Jana Kazimierza był zamknięty dla ukraińskich wykładowców, byłych lekarzy wojskowych.

Niestety, do dziś nie powstała historia lwowskiego uniwersytetu w okresie międzywojennym, która by podejmowała te trudne tematy. Bogate, znakomicie zachowane archiwum wciąż czeka na badacza, który potrafił by *sine ira et studio* napisać historię lwowskiego międzywojennego środowiska akademickiego – zarówno uczestników życia naukowego, jak i wykluczonych z niego.